

LATÎNÎZEKİRINA HEJMARA 10. A KURDISTANÊ

SULTAN ABDULHAMÎT HAN-I SANÎ HAZRETLERİNE ARZUHALİMDİR:

Padişahım, tutduğum meslekle Avrupa'da bulunmak, rızayı Humayunlerine muhalif olduğundan bahisle ve bazı vaadlerle bil-etma' der saadete davet olunuyorum. Esasen istihakım fevkinde memuriyet ve maaşım olduğu halde bazı bendekan şahanelerinin irtikap ettikleri mezalimden dolayı hukuki umumiyenin temini zımında terki weten ve memuriyet etmiş olduğumden mezkur vaadlerin indimde ehemiyeti olmayıp der seadete evdetmin mütevekkil olduğu esbabi yine bir ğereze uğramamak için açıkden erize suretiyle ber vechi zir arz ederim. Şöyleki:

Evelen, altıncı ve yedinci nümreli gazeteme arz olunduğu vecihle aslen helebin han şeyhun kıptilerinden bulunduğu halde mezher olduğu tevecuhat-ı seniyele kuvetiyle hilafeti mü'ezemei islamiyeye iştirak eden Ebül Hudañin cari olan nüfuzî, devlet ve milleti mehu etmek derecesine getirmiş ve nami Humayunlerine izafetle birçok şenayi'i icra etmekte bulunmuş olduğundan merkumın artık mevki'i iktidardan iskatiyle mezalim ve şena'etine bir netice verilerek hukuki mükedesei hilafetin te'eruzden mihafezesi.

Saniyen, babi zeptiye tevkifhanesiyle hepışaneyi 'umumide mevkuf bulunan eşhasın sülüsani mezlumen ve meğduren hepis edilmiş. Kimisi üç kimisi dört seneden beri mevkuf buldukları halde, ne için tevkif edildiklerinden haberdar olmayıp henüz işleri dahi adliyye tevdi' edilmeyen mezluminin tehkiki ehvalleriyle şu zıllı ika' eden zaptiye nazırı Halepli Şefik Efendi hakkında mü'ameleyi kanuniyenin icrası, Ebülhudañın kapıcısı Şeyh Sadık dahi mevkufin meyanindedir ki merkum Şeyh Sadık Ebülhudañın görmüş olduğu bir fiil-ı şeni'ni harice söylemesiyle Halepli Şefike bililimas tevkif ettirilmiş ve daha birçok kapıcı ve uşakları bu gibi esbabden dolayı hapis ve nefi olmuşlardır.

Salisen, birçok mezalim mürtekipleri bulunan bendekan şahanelerin bila istisna heklerinde müameleyi kanuniye icrasına müsaade buyurulması ez cümle geçen mayısı rominin sekizinci Pazar günü akşamı saat onbir buçukta Kadıköy iskelesinde birçok heşerat tarafından Emin Bey hakkında vükubulunan vahşet ve tecavuzun yaveri ekreminiz ferik(kolordu komutanı) Osmanın tebliğ ettiği iradei seniyele mülukanelerine imtisalen icra ettiklerini heşerati merkume, Kadıköy polis dairesinde ve kendilerini derdest eden ehali hüzuründe 'elenen itiraf ettikleri ve şu tecavuzi ceraimi meşhudeden olup kanuni cezace iki sene hapis cezasını müstelzim olduğu halde heşerati merkume bu cezadan istisna edildikleri gibi ol vakit liva (Albay)bulunan merkum Osman iki gün sonra ferik olmuş ve tebliğ ettiği salifülez iradei seniyele dolaylı hiçbir süal tevecüüh etmeyerek ber vechi maruz terfii rütbe etmişdirki şu hal değil yalnız İstanbul halkının bütün Avrupanın dahi heyret ve nefretini mucib olmuşdur. Heşerati merkume el yevm İstanbulda olup çağırlerini İstanbulla celb ettirmek için biraderlerim hekinde bir cinayet irtikap edecekleri zeptiye nezaretine ihbar olunduğu halde ehemiyet verilmediğinden merkum Osman ile padaş şena'eti olan heşeratın mehkeme-ı aidelerine terki.

Rabi'en, bazı memurın müte'elikesi terefinden eshabi mırace'ate tebliğ olunan iradati seniyele esil ve esasi çıkmıyor ki şu hal hilafeti Osmaniyenin mahabet ve 'ezametini mehu we izale. we binaen aleyhi bütün müslümanların hukukini ihlal etmekte olduğundan islahi.

Hamisen, mensubi olduğum kürd kevmi necibini dahi ni'met-ı me'arıftan hisemend ve istifade etmek ve esasen mücerred ve ehli kena'etten olduğundan beytülmale dahi bar olmamak ve esbabi me'ışetimi şu vesilei meşru'e ile temin edebilmek üzere bir müdetten beri teb' ve neşrine devam ettiğim iş bu (Kürdistan) gazetesinin Hükümeti seniyenin tensibi vechi ile derse'adette dahi neşir edebilmek üzere imtiyazının 'ühdime tevcihi.

Padişahım, iş bu me'ruzatımdan dahi me'lum-ı şahaneleri buyurulacağı vechi ile birçok esdika ve hayırhohan milet heklerinde birtakım hunenin ilkaatiyle reva görülen mezalim devlet-ı ebed müddet osmaniyelerini ta esasından lerzenak etmekte (wel imamı mesulün 'elennasi 'en re'iyetihî) hedisi şerifine nezere mezalim-ı cariyenin mesuliyeti yalnız mürtekiplerine münhesir kalmayıp zati şahanelerinden dahi sorulacağı derkar olmasına mebni hesbe sedake ehvali cariyenin sem'i hümayunlerine isaline mecbur olduğum me'ruzadır.

BÎSMÎLLAHÎRREHMANÎRREHÎM

Însan mexlûqekî we ye ku nikare tenê 'emir bike. Însan her divê new'ê xwe re be. Heger nebit însan wek heywana dimîne. Mirow tenê bi serê xwe nikare lewazîmatê xwe peyda bikit. Ew cilûcawê em werdigirin. Ew tîştên em dixwin, ew çekên em di 'emilînin, ew xanîyên em lê rûdînin hasilî hewqas eşyayên ji me re lazim, yek mirov tu cara tu cîya nikare ji xwe re hasil bike. Loma heger mirov bivê tenê 'emir bike divê dereca heywanîyê razî bibe. Ji xeyrê vî mirov muhtacê hevalîya new'ê xwe ye. Ser vî xeberê ye ku însana her xwe daye hev tu cara wek heywana tenê serê çiya de newala de bi rêya de tenê nemaye her bi cemîyetê 'emir kirîye. Lakîn neqabilê înkare ku însana re cemîyet çawa elzeme, hewqas jî cemîyet muhtacê reîs e. Bêserê tu cem'îyet tu ciya, li tu dera hasil nabe. Lewma ku derê cem'îyetek hebe mirov dibîne ku wê cem'îyetê reîsekî heye. Wekî em dikevin malekî em dibînin ku wî malê de bavek dayîkekî zarû hene, navê vana nifûsin, wî malê de em dibînin ku bav reîsê hemîyaye. Çunku bav reîsekî aqile, ye'nî ji hemîya laîqtirê reîsîyê ew e. Wekî bav nemîne çiku dayîk ji zarûyê xwe 'emirtir e, gelektir tecrubekare serde xaneyê reîs ew e. Wekî dayîk jî nebit reîsê wî malê birayê mezin e. Tu cara xweh nabe reîsî çunke mêr ji jina aqiltir fewttir e, hasilî bi her sûret qencir in. Her birayê mezin dibe reîsî, çunkî 'elêl ekser birayê mezin ji kiçiktir zêdetir dinê dîtiye û serde hatîye. De vêca em dibînin ku malekî re reîsek her lazime. Lew malek du mirov bijî serekek wê heye. Ew her yê ji hemîya laîqtir û çêtir dibe serek heger ne mirovê wê malê be ji hev bela dibin sefîl û bedbext dibin. Lakîn ev rîyaset mehdûde. Bi vî rîyasetê însan nikare xizmeta seadeta xwe bike. Ev ancax ji hewalên malê re kîfayet dike, lakîn mirov wa xaricê malê de jî mi'amele hene. Loma gelek 'eyala xwe dane hev bîne cem'îyetek mezintir. Vêca wekî se'adeta 'eyalekî mihtacê rîyasetê be mu'inê cem'îyetek mezintir zêdetir muhtacê rîyasetê ye. Ser vî xeberê ye ku her cemîyetê mezin de reîsek heye, hemî îta'etê ji wî re dikin. Vêca binîsbeta fewt ve berîya vê cemîyetê reîsê wî namek heye. Heger kiçik be navê wî axa ye, heger mezit be navê wî beg e, heger hê meztir be navê wî padişah e. De vêca her cemîyetek muhtacê reîs e, lakîn divê ew reîs laîqê wî meqamê xwe bit. Çawa malekî her yê ji hemîya çêtir dibe serek û hemî îta'etê ji wî re dikin, cemîyetek mezin de jî yê bibe serek divê ji hemîya zêdetir xwedî 'eqlû îdrakû xwedî exlaq û 'edalet be. Wekî serekê malekî mirovek bê exlaq be, mirovên wê malê bedbext û perîşan dibin. Zarûyên wê malê muhtacê biyanîya dibin umrê xwe bi sefaletê dibûrînin. 'Eynen holê wekî reîsê cemîyetek mezin mirovek bedexlaq be, efrad û 'ezayên wê cemîyetê hemî feqîr û sefîl dibin,

heger ev hal dewam bike, neyar wî welatê zebt dike. Tu tişt destê efradê cemîyetê de namîne, heta dînê wan jî ji dest wan derdikeve, tu namûs û heysîyet ji wan re namîne, mirin ji wî 'emrê gelek qencîr e. Lewma efradê cemîyetekî wekî dibînî ku serekê wan mirovê xerabe, divê filhal tifaq bikin wî mirovê ji meqamê rîyasetê bavêjin, heger wa nekin ew hemî ê bêbextbibin, perîşaniya jin zarûyê wan ji wan mesûle.

Çawa babak an dayîkek mala xwe de zarûyên xwe bi rehm û şevqet xwdan dike, padîshahek jî divê bi wî nezerê fikrit yê bin destê xwe de. Ew mirovê dibe reîsê cemîyetê xweyê qedr û îtîbar e, şayanê îtaat e lakîn bi wî şertî ku heger ew mirovê efradên bin destê xwe re bi edalet mûamele bike. Yê ew mirov kirine padîşah efradên wê cemîyetê ne. Bi wî padîşahî xwedan dikin, efradên bin destê wî de ne. Cemîyetek mihtacê reîs e lakîn ew reîs yanî ew padîşah zêdetir mihtacê efradên bindestê xwe ye. Heger ew efrad xwe jê bidin alîkî destê wî padîşahê de tu fewt namîne, ew jî dibe mirovekî adî, tu îtîbara wî namîne. Lakîn efrad mihtacê reîs, ew reîs mihtacê efrad e. Reîs divê tu car ji edaletê cuda nebit. Heke necawe wekî babak fikirî mala xwe jin û zarowên wî wê perîşan dibin, welê heger reîs netube/tunebe ew cemîyet perîşan dibe.

De vêca niho reîsê cemîyeta me Evdîlhemîd e. Ev e bîst û du sal e padîşahîyê dike yanî ev e bîst û du sal e reîsê vê cemîyeta misilmana ye. Hinga hatî ser textê heta niho dewleta me her roj zeîftir dibe.

Hinga berî bîst sala bê şerî dewleta Rûsiyayê ew dewleta me, em ji rûsî nekêmtir bîn, lakîn xunkarê me bêsebeb ew qasî misilman rêya boş de hatin kuştin, û em mexlûbê rûsî bîn. Berî bîst sala quweta dewleta me ser behrê gelek zêde bî. Îro ji wê quwetê tu tişt nemaye. Welatên dî yên dor me fila hemî me'mûr û abadan bîne, welatê me xerabezar e. Hikûmetên wê hemî dewlemend in, mirovên cem'iyeta me hemî jar û feqîr bîne. Ancak ew mitribên dor xunkar tenê dewlemend û mes'ûd in. Lakîn seadeta wan nagihê zaroyên wan, çunkî bi vî halî zemanek hindik de neyarên bîn vî welatî ji dest me bistînin. Berî du sala bê serî dewleta me ew yunanîyê Yunanistanê ji Kurdistanê gelek kiçiktir e heta çend salekî ew der hemî bin destê dewleta me de bî lakîn çî ku reîsê dewleta me yanî xunkar ji edaletê ji rêya xwedê û pêxember nebişankirî cuda bî ew zilm li efradê cemîyeta xwe dike dewleta me her zeîf bî, heta ku yunanîya dest ber xwe hilanî, xunkar tîrsa hinek esker rêke ser wan teedîb bike loma ew welat hemî da wan vêca ew yunanên berî çend salekî bin destê me de îstîqlalîya xwe jî îktîfa nekirin rabîn ji dewleta me hin erdên dî xwest. Xunkar dîsa nedivîya esker rêke ser wan vî hin erdê dî bide wan lakîn ji xîreta mileta xwe tîrsîya. Gelek esker fêkda rêkir ser hidûdê lakîn emir kir ku bila şerî nekin. Yunanîyan hidûdê xwe tecawizkirin top û tîfingên xwe davêtin ser eskerê me. Esker dihat kuştin. Ew file hinde mîrên misilmana ewên dê û babê wan bi hinde delalî mezinkirin ewên hinde jin û zarû hêvîya wan, qurbana zilma xunkar dibîn lakîn nedikarin dest ber xwe hilnin çûnkî qumandanê wan emir nedikir. Çûnkî qomandanê wan yanî paşayê wan welê emir ji xunkar setandibîn ew paşan jî dizanîn ku ev zilme. Lakîn ser îqbala xwe da xunkar paşê nîşan û rutba bide wan zilma xunkar emrê reîs îcra dikirin. Yunaniya gelek ji me girt, heta ku yedê eskerê xwe sebir kir dest ber xwe hilanî nihayet Xûnkar çarnacar şerê razî bîy. Heyvekî de yunan mexlûb bîy. Eman xwest eskerê me şerê de gelek neşikest, lakîn çunku bêçadîr, bêcilûcaw û bêcawû bê nan û av bîn, gelek nesaxbîn heta ku pênesaxîyê çilûpênc hezar şehîd bîn, paşê ew erdê eskerê me bişûrê xwe ji yunan stendîye, xûnkar dîsa da yunanî.

Çunkî mirovên dor xunkar gelek rişwet ji hukmeta yunanîyan stendin. Ewan jî ser vê xeberê gotin, xunkar ku heger nûva erdê me stendî, nedî yunanîyan paşê dewletê dî wê bibin ser me textê ji destê te bistînin, xunkar tirsê hat xapandin goh da wan sûtârên dor xwe, ew erdê pê hinde xwîna şehîdan hatî stendin bilasin bêzehmet dîsa da yunanîya, hasilê paşî ewqasî zehmet zîyan we şehîda me ti fîde nedît. Sebeba vê hemî ji xerabîya reîs e. Yanî heta xunkarê me Evdilhemîd e Dewleta me yê her biçûktir her xerabtir bibe. Heger ev hal dewam bike, paşê çend salekî ne dewlet ne dîn ne namûs dimîne. Çikû tirk vî halê dizanin gelek ji wan ji Îstenbolê derketine hatine welatên xerîbîya bi cerîdeyan nesîhetan didin milletên xwe, ez jî bi cerîdeyê ji kurdan re dinivîsim. Heger kurd dest ber xwe helneynin kurd ê bikevin dest rûsyayê, ti dîn û namûs ji kurdan re namîne loma ez hêvî dikim mîr û axa û 'ulema hemî bila xwe bidin hev fikrin çara serê xwe wan memûrên zalim ji ser xwe rakin, wan ji welatê xwe derxînin, her edaletê bixwazin, Xwedê jî ha emir dike heke ne ewên dinê û axretê mesûlin.

Mîr Mihemed Bîn Bedîr Beg,

Paşê wefata Bedîr begê lawê wî Mîr Mihemed bî hakim. Sala nehşed û heştê û diduwan de wekî sultan Mûradê salîs û wezîrê xwe Mistefa paşa rêkir ser Gurcîstanê û Şîrwanê. Ecema şerkî de hicûmê ser Mistefa paşa kirin, Mistefa paşa eskerê xwe ve gelek tehlîkeyê de ma bî lakîn Mîr Mihemed gelek kurda ve gîha hewara wî şerên xweş eceman re kir, çar hezar ji wan girt, wezîrê Mistefa paşa ji tehlîkeyê xelas kir lakîn ew xwe şehîd bî. Ev hîmet û xîreta Mîr Mihemed gelek qenc bî, divê her Misilman efradê cemîyeta xwe re holê be, tifaqî û mi'awenet û xîret bikin. Çunkî seadeta mirovekî dibe mûcîbê seadeta mirovê dî yê ji wî cemîyetê. Loma ew hereketa Mîr Mihemed mistehsene. Çunkî wî demê xunkarê adil bi memûrên dihatin ser Kurdistanê, ji edaletê cuda nedibîn. Lakîn heyf sed heyf ku niho hal nehewêye. Niho xunkar zalim e memûrîn ew rê dike ser milletê xwe ji wî zalimtir in. Sera wî de mirovên xwedî esilû necabet nîne, hemî bedesl in. Hinek jî wek Ebulhuda Qîptî ul-neseb in. Xunkar bi emrê mitriba hereket dike. Ew memûrên diçin Kurdistanê ekserê ji Ebulhudayê mitrib întîxab dike de vêca amirên ku têne ser we bi întîxaba mitriba bit, mi'înê welatê we yê zemankî hindik de xerab û perîşan bibe, heyfa min tê wan mîr û axayê kurda re ku bişa'et û xeyret meşhûrê dinyayê ne, ew niho bihîle, bin emrê mitriba de mane.

Fîhrîst seraxazê kitabê exbar û eş'ar û îş'ar û ne'tê elqab û asar e, di sûretê î'tîraf û îqrara bi'ecz û înkîsarê digel î'tîzara guftarê

286) Saqî! Bike camê asimanî/Raha weku rûhê cawîdanî

287) Da em bigerîn dîmaxê can ter/Yek lehze bi rahê rûhperwer

288) Saqî! Tu birêje camê mîna/Ava ku dikit demîrê bîna

289) Şadab bigêre qelbê mehzûn/medhûş bigêre 'eqlê mecnûn

290) Saqî! Bike kaseya mucewher/Wê şîreê me'sera mutehher

291) Yaqûtê muzab û le'lê seyal/Wê durrê xwoşab û xemrê tellal

292) Durr daneê xwe birêje navê/Ye'nî 'ereqa wekî gulavê

- 293) Dem dem bide destê meyperestan/Xelqê ku hinek ji dil didestan
- 294) Da camî dilan bibit miresse'/Bezma terebê bibit musenne'
- 295) Vî meclisa meyxuran mudamî/Mestane bike ji nûmudamî
- 296) Mimkin ku ji feydê bînîhayet/Yek qetre bibit li min 'înayet
- 297) Neş'a qedeha meya mirewweq/Kêfa 'eneba rezê birewneq
- 298) Ew renga biket di nefse te'sîr/Hasil bibitin di qelbî teşwîr
- 299) Ye'nî bikevite canî şewqek/Hetta bigihîte qelbî zewqek
- 300) Te'sîrê nefes bibit ji bo min/Teşrîhê qefes bibit ji bo min
- 301) Tesfîyeê dil bibit me hasil/Hev deng bibim digel 'enadil
- 302) Murxê dilê murde bête perwaz/Bê perde bibit terrane perdaz
- 303) Dem şubhetê bilbilan binalit/Geh şibhetê 'enadîlan bikalit
- 304) Ahan ku yirê bikit sehergah/Hemware digel nesîmê hemrah
- 305) Sed xunceê dil ji ber bi ker bin/Sosin bizeban û baxeber bin
- 306) Bişkoj bibişkivin ji xaran/Xwûnrîz bibin dumê hezaran
- 307) Sorgul bigirîn bi eşqê şebnem/Bilbil bikenîn li rexmê hemdem
- 308) Saqî! Bide min şerabê gulgûn/Bê dengê def û sedayê qanûn
- 309) Da şehne û mihtesib nebînin/Şahî bicivin çu xem nemînin
- 310) Teşwîşi biçin ji qelbê mehzûn/Dîsan bibim ez ji nû dîgergûn
- 311) Mexmûri bibim bikirme lafan/Serxoşi bibim bikem guzafan
- 312) Bê keyf nişîm çu ez bibêjim/ Dîwane bibim durran birêjim
- 313) Bedhali bibim sirran bi der dîm/Bê qali ji batinê xeber dim
- 314) Teşbîhê neyî bikim terennum/Tûtîsîfet ez bikim tekellum
- 315) Da keşif bibin ji min keramat/Meşhûdi bibin li min meqamat
- 316) Şu'be ji meqamê dil bi awaz/Gulgeşt bikin geweşt û şehnaz
- 317) Bê deng ji xewrê dil bi aheng/Sed reng seda bidim wekî çeng
- 318) Manendê rebabê bê kemaçe/Deng bê ji defa me bê tebance
- 319) Zuhre bibihit newayê 'uşşaq/Reqqasi bibit li ewcê neh taq

320) Sazê dilê kul bi zîr û bem bit/Sazendeê ‘ışqê Zîn Û Mem bit

321) Şerha xemê dil bikim fesane/Zînê û Memî bikim behane

Metbe’a “Cem’îyeta Tifaq û Qencîya Misilmana” tebi’ bîye

Latînîzekirin: **Ahmed KANÎ**

LATÎNÎZEKIRINA HEJMARA 12. A KURDISTANÊ

BÎSMÎLLAHÎRREHMANÎRREHÎM

Ez vê cerîda xwe de behsa Alayên Hemîdiye bikem. Min berî çend rojekî cerîdekî de xwend ku hin El Alayên Hemîdiye ser şuxlekî çûne Urfeyê, xelqê Urfeyê nevîne wan hespên wan xwedan bikin. Kurda gotîye ku em ‘eskerê dewletê ne, em ser şuxlê dewletê hatine hire lewma divê xwarina me cehê hespên me, tirkên hire bidin. Tirka dîsa guh nedaye wan, kurda jî hinkî xelên(xelqên) Urfayê dane ber şîr û tîfinga.

Gelî kurdino heger hun ‘eskerê dewletê ne, çere dewlet we xwedan nake. ‘Eskerê Îstanbolê dor xunkar bi goştê mirîşka tîn xwedankirin. Ma dewlet nikare we xwedan bike, ma ji we re ne fehête un diçin ser malê xelqê nan û cehê ji wan dixwazin. Heger un nikarin xwe xwedan bikin un çire ji mala xwe derdikevin, heger xunkar nikare we xwedan bike çire we ji welatê we radike rêdike welatê dî. ‘Eskerê Îstanbolê yê dor serawê hinde naz û ni’em perwerde dît un çira nankî nikarin ji xunkar bistînin. Ji kurda re ne fehête diçin nanê xwe ji biyanîya dixwazin. Kurd bi vî halî menfûrê ‘alem dibin. Dinya hemî seyîsiya wan dike meqseda dewletê jî ew e ku divê bi wî halî li ser dinê qedr û î’tîbara kurda kêmbike. Mîr û axayên kurda vî halî dibînin li ser îqbalê xwe dengê xwe nakin. Lakîn ev îqbal qerîbê zewal e. Kurd ê zemanek hindik de wê îqbalê re namûsa xwe jî wenda bikin. Ez her dibêjim, ev e dîsa tekrar dikim, ev wezîfa mihafeza kurda li ser ‘alim û begane. Yên bin destê wan me’zûr û mu’afin.

Wera’îşatî yehmez-ze’be ‘enha

Fekeyfe îzer-re’atû leha zebabin

Şa’ir vê beyta ‘erebî de dibêje şivan divê pez û dewarê xwe ji gurî mihafeze bike lakîn heger ew şivan nav kerî de her yekê gurîk (gurek) be halê wî kerîyê çewa be.

Gelî kurdino hikûmet ser miletê de wek şivanekî ye lakîn ev şivan pezê xwe mihafeze nake. Ji hemî ciya hikûmetên neyar hicûmî me dikin her yekî her roj tişteki ji vî kerîyê hildîne

hikûmet bi wê jî îktîfa nake memûrên we rê dike ser eqwamên vê miletê ku her yekê ji kerîkî zêdetir derrerî îbras dike.

Vêca divê kurd xwe şariya xwe bikin heger ne zemanek hindik da dest kurda da ne dîn dimîne ne namûs.

Xwedê te'ala kitêba xwe de ferman kirîye (Etî'ullaha we etî'urresûle we ûlîl emrî mînkum) belê divê mirov Xwedê re pêxember re mutî' be paşê xunkar re jî mutî' be lakîn bi wê şertê ku xunkar adil be. Tu cara Xwedê nabêje îta'etê ji xunkarê zalim re bikin. Çunkî ev îta'et mûcib felaketa miletê dibe. 'Edaleta Xwedê wê halê qebûl nake. Padîshahek wê demê dibe ûlul emir heger bi 'edalet be. Heger padîshahek zalim be divê milet wî padîşahî bi her sûretî ji ser xwe bavêje. Ev heqîqet aşîkar e alimên kurda wê heqîqetê bê şibhe fehim dikin lakîn ser du sebaba kitim dikin yek sebeb ew e ku ji kitma wê heqîqetê îqbala xwe re xizmet dikin sebaba dî jî tirs e. Lakîn este'îzûbîlla bi her du sûret xeta dikin çunkî 'alim qenc dizanin ku Xwedê te'ala gotîye (We îinne 'ezabî huwel 'ezabul elîm) ew 'alimên ji tirsî wî heqîqetê kitim dikin çawa tirsî Xwedê te'ala texetir nakin. Memûrên ser kurda hemî 'acizin heger ewan hinek quwet û îqtîdar heye ew jî bi miskînetî kurda hasil dibe, heger ne ew tu cara ew nifûzê nikarin li ser kurda îcra bikin lakîn Xwedê te'ala 'alim û qadir e. Bi yek emrî padîşaha divê hemî bê ser bin dike lewma şûna kurdên vê heqîqetê ji tirsî memûra kitim dikin bila tirsî xaliqê mitleq bînin bîra xwe û emrên wî padîşahê 'alemê îcra bikin wê bi dinê û axretê mes'ûd û kamiran bibin. Îqbal jî tehsîla rîza Xwedê de ye îqbala heqîqî ew e we îlla halên dî felaket û misîbet in.

• REMEZAN

Misilman hemî dizanin ku remezan ji hemî hîvên dî qedirtir e û çîqa misilman hene wê hîvê de rojî digrin û ji munhîyana îctînab dikin ezê wê cerîdeyê de hinek behsa sira xunkar bikim vê hîvê de çî ehwalên xerîb diborin.

Dor sera xunkar mihafeza nefsa wî re sih hezar 'esker hene wekî bî remezan her roj demê îftarê hezar 'esker ye'nî tabûrek zabitîn xwe ve diçin serayê îftar dikin xunkar ji wan re selama rêdike û her yekê zêrek an du zêr hasil bi nîsbeta rutba xwe îhsan distîne. Gelî kurdino wekî we ev rêzên ha xwend halê xwe feqîriya Kurdîstanê û nan û ceh xwestina 'eskerê hemîdiyeyê ji xelqê Êrfeyê bînin bîra xwe. Ev 'eskerê xunkar ser mihafeza xwe dor serayê cemi' kirî ji mîr û axayên we çêtir dixwin û werdigrin. 'Eskerê li ser hudûd singê xwe dide ber top û tifînga dijminî jiber çî, ji serma ji bêçadirî nesax dibin gelek ji wan xerîbî de dimirin lakîn milê dî 'eskerê serayê se'adetê de poban(dilîse) dibe çunkî ew 'esker memûrê mihafeza rûhê xunkar e. Xunkar nefsa xwe tercîhê ewqas sed hezar misilmana dike. Ev milet hemî qurbana cibanta(civata) wî dibe. Xeyrî wî 'eskerî seraya xunkar de, mîqdara pênc hezara yawer û tifîngî û xulam û heremê wî hene. Xunkar ji metbexa xwe mala wan hemîya re xwarin rêdike û her yek ji wan her remezan sed du sed sê sed zêrekî îhsan ji xunkar distîne.

Îstanbolê de ew qasî wezîr hene her hîv çihar sed zêra distînin ew qas dewlemendin ku nizanin perê xwe li kû serfbikin, me'e mafih ev wezîrên ha jî her remezan diçin îftara xunkar, xunkar paş îftarê her yekî re pênc sed zêra rêdike.

Gelî kurdino, xunkar ew qas perê zêde dide wan mirova neçiku ew xizmetê ji milletê re dikin lakîn çiku ew mirovên dora wî mirovên welê ne her new' xizmeta dinê ji xunkarê xwe re îfa dikin, xunkar destê wan de 'aciz maye îqtîdara wî hemî ketiye destê mitribên dora wî nav hinde hezar mirovên dor wî yek asîlek necîbek nîne, hemî wek Ebûl Hadî neseb mitrib in, hinde perên hîvkî li çend hezar mitribkî serf dibin un dizanin ji kû tên. Ez bêjime we, ev ew pere ne, ewê memûrên hikûmetê tên xeracê ji we dixwazin, un dibêjin em feqîrin me pere nîne yaxud un dibêjin berî du roja zebtîyek hat me xeraca xwe da wî me tu pere dî neman ji we ew memûrê zalimê hikûmetê rêkirî ser we dest davêje sitûyê jin û keça we pereyê sitûyê wan de hildike an sîtila we difroşe perê xeracê jê hiltîne, aha ew pereyên xunkar dide wan mitriba holê tehsîl bîne. De vêca piçekî milaheze bikin un çawa dikarin vî halî tehemul bikin 'aciz û cahilên kurda nikarin vî halî teqdîr bikin lakîn gelî 'ulemano un çire deng nakin un çire tehlîka li dewama vî halî de kurda re nabêjin, ma un nizanin ku heger ev hal dewam bike rojekî 'eskerê mosqof jî bê dest bavêje sitûwê jin û keçên kurda. Îhtîmale un ji wan memûrên zalimên li ser we ditirsin lewma dengê xwe dernaynin ma un nizanin ji hemîyan 'ezîmtir Xwedê heye û Xwedê te'lim û terbiya cahila cahil tehmîl 'alima kirîye. Heger 'alim wê wezîveyê îfa nekin Xwedê cezayên mezin we'dkirîye we bîl 'ekis heger wî wezîfeyê îfa bikin Xwedê nî'met û se'adetên mezin we'dkirîye. Çere du roj îqbala vê dinyayê wan heqîqeta li ber çavê we wenda dike.

XIRQEÊ SE'ADET

Xunkar pazdeyê remezanê diçe zîyareta xirqeyê se'adet. Ev zîyaret salê carekê li wêrê belake mezin e. Çukî xunkar gelek ji kuştina xwe ditirse ew xwe qenc dizane ser sîyasetên wî millet jê nerazîye. Her wî wehmê de ye ku rojê yek ê derbekê lêbide. Lewma tu cara ji sera xwe dernakeve ser mêja roja îne cami'ek kiçik li pêşî miqabilê sera xwe da bînakirin mêja îne li wê eda dike lakîn ji derê serayê heta derê cami'ê bîst sih gavek hene ew jî bi deh yazde hezar 'eskerên sera wî de tê mihafezekirin ne mimkine tu kesî şiklê wî bibîne wekî diçe cami'ê 'eta mêja xwe xelas dike rûh lê namîne, mitribên dor wî ji wehma wî wekî cami'ê îstîfade dikin her tîrsa didinê bi wê sûretê gelek pera jê distînin weqta ku dibe pazdehê remezanê zîyareta xirqeê se'adet îcab dike lakîn xirqeê se'adet dûrê serayê ye riya nîv se'etekî heye. Her remezan wekî demê zîyaretê hat xunkar mecbûre biçe wêderê. Ev zîyaret ji wî re belake mezin e. Berî deh roja karê tedareka mihafeza xwe dike gelek zêde pera îhsana dide xefyeyên xwe. Ji serayê 'eta mehelê xirqeyê se'adet çar pênc rê hene. Riya tê re biçe her kitim dike paşî 'ereba xwe rêkî re rêdike ew xwe rêke dî re diçe, wê rojê sih hezar 'eskerê seraya xwe hemîya li nava Îstanbolê bela dike. Ew qas tedbîr jî têra wî nakin gelek cara me'azellah te'ala qîrar da xirqetê se'adet bîne li serayê lakîn 'ulema ew hal bihîst hemî rabîn qiyamet rast kirin lewma ji tîrsa xwe ji wê qerarê borî.

Gelî kurdino xunkarên berê her li nav welatên xwe de geşt û guzar dikirin, ehwalên milletê dipirsîn guhê xwe didan şikayetê wan, se'adeta milletê re xewab û raheta xwe terkdikirin. Şerî de li pêşîya 'eskerê xwe yên tewsî' mimalgere her heyata xwe dikirin tehlikeyê de. Lakin vî Xunkarî gelek mitrib daye dore xwe ji şîretên wan der nakeve. Nefsa xwe zêdetir tu tişt ne ber çave. Millet li nik wî ne haizê ehemiyete. Lewma hingê hatî ser textê her çend salekî de ji milkê qismek dikeve dest neyar de, neyar li ser tîrka gelek galib bîne, dest dirajiyê li ser jinê Misilmana dikin. Berî çend rojkî li welatê Urnuwida çar mêrê File cilê jinê Misilmana

wergirtin û ketin malekî Misilmana de. Çend mêrên Arnawida ev dîd hemyeta wan qebûl nekir ew çar bilgar girtin da bikujin. Qaimmeqam ew hal bihîst go arnawida teslîmê hikûmetêbikin, hikûmet ê ceza wan bide, ewan jî î'tîmad li wê xebera qaimmeqam kir û ew mirov teslîmê hikûmetê kirin lakin qaimmeqam (Ennasu 'ela dînî milûkîhum) newêrî wan mirova mecazat bike, ew mirov berda 'efû kir. Arnawida ev hal bihîst, hemiya dest avêt çekên xwe, dora hikûmetê girtin, ew mirov jî hikûmetê xwestin lakin qaimmeqam ew çar bilgar kirbî nav cilê 'eskerê tirka de rêkirbî qışla 'eskerî arnawida yek jî wan nav bajêr dît girtin kuştin, ev hal yanî ev xiyamet û rezaleta hikûmeta me mesmû'ê hemî arnawida bî, sed hezar arnawid jî etrafê hicûmê mehelê weq'e kirin, miteserif û qaimmeqam hemî çûn dor wan rica û îstîrham kirin, gelek îhsan û îkramên Xunkar li mîr û axayên wan re kirin, lakin arnawid sahib hemiyet û xîretin, miteserif û îhsan û we'dên Xunkar tehqîr kirin, jî fikir û niyeta xwe neborîn, gihan mehelê we'eyê mehel weq'e metrowêçeyê, niho li wê derê sed hezar arnawid xwey çek li ber derê hikûmetê sekinîne hersê bilgarê dî dixwazin. Aferîn sed aferîn arnawida re, ê kengê kurda jî holê xeyûr û sahib hemiyet bibin. Heger kurd hişyariya xwe nekin bilayên holê jî wan re hazirin, bila mintezir bin. Mîsalek mikemel jî we re bêjim:

Cerîdeyên berê de min behsa Girîdê kirbî, eve îro girîd êk carî jî destê hikûmeta me derket, firî, Xunkar Yunanistanê bî waliyê wê derê, berî çend rojekî walî çû resmu bî, çî qas fileyê wê derê hene walî îstiqbalkirin. Lakin ev îstiqbal bi tehqîra Misilmanîyê tezyînkirin, ye'nî kum û şaşikên serê Misilmana de hiltanîn, diqetandin û davêtin erdê, nav bajêr de bi dengê bilind Misilman û pêxemberê me ('eleyhî selat û we selam) seb û şetim kirin. Hin dergên malê Misilmana bi kongê şikênandin, ketin nav mala de, dest avêtin jin û zarwên wan Misilman avêtin 'erdê remezanê de şerab rêtin devê wan. Hasilî hinkî Xunkarê me yê cebîn û miskîn 'eskerê xwe jî wê derê hilanî heqaret û rezaleta fileyên girîdê li Misilmana dikin te'rîf û tewsîf nabe. Tu wicdan tehemil nake. Lakin fesibhanellah Xunkar qet'iyen mitesîr nabe, îro Girîd hewê paşê çend salek dî wîlayetin Selanîk û menastirê jî hew bibe îro ve dest pê kiriye.

Gelî kurdino ev hemî jî we re dersê xîretin, miheqeq bizanin ku heger ev miskineta we dewam bike, ya îro fileyên girîdê li Misilmanê wê derê dikin 'eskerê Mosqof jî li we bike.

EMÎR ŞEREF ÎBNÎ XAN ABDAL

Paş Mîr Mihemed lawê mamê wî Emîr Şeref sala 1055 bî hakimê Cezîrê.

Nav tarîxên mewcud de behsa hakimên Cezîrê heta sala hezar û pêncî û pênc heye. Ji wê tarîxê heta zemanê Bedirxan Begî wîqû'at û esameê wan neme'lûme. Min bihîst ku Kurdistanê nik ciwanmerdekî kitêbek heye li wê kitêbê de hemî silsile mezkûre, min ew kitêb xwest, wekî ket destê min, însaallah ez wê hingê cerîda xwe de wîqû'at û esameê paş 1055ê jî zikir bikem. Ezê cerîda xwe ya paş vê de behsa babê xwe Bedirxan Begî binivîsim ev silsile hikam bi Bedirxan Begî xitam dibit, li paş wî Cezîrê tu kesî hakimî nekir.

Mebdeê meqale di ne'ta hakimê Bohtan xudanê îqbal, Emîr Zeyneddîn ibn Emîr Ebdal di gel wesfa her du hemşîreê dosî, di sahib cemal Zîn û Sitî di bê misal.

362) Neqqaşê sahîfeê hikayet/Neqqadê sabîkeê riwayet

363) Kêşa bi vî terhî resp û ayîn/Lêda bi vî terzî zerb û tezyîn

- 364) Go: padişahê zemanê sabîq/Rabû di hikûmeta xwe faîq
- 365) Ecnasê milîl mutî' û munqad/Nesla 'ereb emîrê ekrad
- 366) Tectê wî Cizîr û bext-i mes'ûd/Talî' qewî û meqam-i mehmûd
- 367) Rom û 'ereb û 'ecem di ferman/Meşhûr-i bi navê mîrê Buhtan
- 368) Abayê 'izam û cedd û walid/Mensûb û muselselê di Xalid
- 369) Cebbarê felek ji wî hezerkar/Meslûl-i ji neslê seyfê cebbar
- 370) Zîbendeyê milk û zînê dîn bû/Navê wî emîrî Zeynidîn bû.
- 371) Mîrî ji wî ra bi zîn muwessef/Zînet ji wî ra bi dîn mu'erref
- 372) Asarê şeca'eta wî şahî/Dagirtî ji mah-i ta bi mahî
- 373) Mahiyetê wî medarê dinya/Şahiyyetê wî şî'arê 'uqba
- 374) Muhtacê sexaweta wî Hatem/Mexlûbê şeca'eta wî Ristem
- 375) Hatem ji kemalê hîmmeta wey/Tomarê sexaweta xwe kir tey
- 376) 'Eql û huner û sexa û meydan/Zebt û neseq û nizam û dîwan
- 377) Dîndarî û dewlet û diyanet/Serdarî û sewlet û siyanet
- 378) Meşhûn-i ji her yekî xezînek/Meknûn-î ji her yekî defînek
- 379) Bê 'usr-i ji bo wî ra miyesser/Bê xusr-i ji bo wî miqedder
- 380) Enwa'ê newadir û cewahir/Elwanê nefais û zewahir
- 381) Mecmû'eê mimkinatê meqsûd/Wacib kiribûn li nik wî mewcûd
- 382) Hasil bi wî midde'a û metlûb/Wasil bi wî miştêha û mehbûb
- 383) Sehna heremê ji nazenînan/Cennet tijî bû ji hur-i 'înan
- 384) Horî wî di cennetê gelek bûn/Xilman wî di hezretê melek bûn
- 385) Lê zadeê dûdîmanê dewlet/Nûbareê bositanê 'iffet
- 386) Şehzade du bûn li nik wî şahî/Xorşîd-i du bûn di (la ubalî)
- 387) Yek serwê riyazê rasiî bû/Wê navê bi rasiî Sitî bû
- 388) Ya dî ji dil û hinavê mîr bû/Wê nav-i ji nîsfê navê mîr bû
- 389) Rawî wehe gote min mi'emma/Ew hûr-i bi navê Zîn misemma
- 390) Yek zêde şîrîn ziyade mehbûb/Yek rûhê qulûb û hûrê meqlûb

- 391) Yek esmer û ya duwê zerî bû/Yek horî û ya duwê perî bû
392) Ew hûr û perî di bêbedel bûn/Lewra ku nûra (Lem yezel) bûn
393) Husna ruxê wan çu kes nedî bû/Zîra ji cemalê sermedî bû
394) Leb le'l û semen 'izar û gulrux/Rewneqşikenê putanê Xullux
395) Zulfeyn-i misalê tayê sunbul/Xeddeyn-i ji rengê rûyê sorgul
396) Ew sorgul û sunbulê di azad/Bişkuftî li qeddê serw û şimşad
397) Sorgul ji xwe da li ser rehistî/Sunbul bi xwe pêkve daheristî
398) Husna xetê rux ji xettê Yaqût/Çaha zeqenê ji sihrê Harût
399) Goya kiribû ji mişk-i bêzî/Remmalê felek nuqat-i rêzî
400) Xal û nuqet û beyaz û humre/Beyt û hecer û tewaf û 'umre
401) Ebrû ji kemanê qewsê eflak/Mujgan bi guman ji sehmê semmak

-----
Metbe'a "Cem'iyeta Tifaq û Qenciya Misilmana" tebi' bîye

Latînzekirin: **Ahmed KANÎ**